

Výskyt mandelinky *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana*
(Coleoptera: Chrysomelidae) v České republice

The occurrence of the leaf-beetle *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana*
(Coleoptera: Chrysomelidae) on the territory of the Czech Republic

Jiří STANOVSKÝ¹⁾ & Marion MANTIČ²⁾

¹⁾Na Výspě 18, CZ-700 30 Ostrava-Výškovice, e-mail: Stanovsky.J@seznam.cz

²⁾Střední 40, CZ-748 01 Hlučín-Bobrovniky, e-mail: Marion.M@seznam.cz

Keywords: faunistics, *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana*, Chrysomelidae, Coleoptera, Czech Republic

Abstract. The leaf-beetle *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana* is the northern species which only rarely occurs in territory of the Czech Republic. In this paper the authors summarized available data on its occurrence in the Czech Republic, the data are presented in distributional map.

ÚVOD

Mandelinka *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana* (Fabricius, 1775) (obr. 1) je eurosibiřský druh, který je podle WARCHAŁOWSKÉHO (1994) rozšířen v severní části Eurasie, od Britských ostrovů přes nížiny severní Evropy a pásmo sibiřské tundry a tajgy až po Čukotku; jižní hranice areálu leží pravděpodobně podél severního okraje Karpat, Sudet a dále po Ardeny. Na jih od této hranice leží izolovaná, pravděpodobně reliktní stanoviště ve Švýcarsku, Alsasku a východních Pyrenejích. KIPPENBERG (2010) druh udává z Evropy (Bělorusko, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Velká Británie, Německo, Litva, Holandsko, jih a sever evropské části Ruska, Polsko, Slovensko, Švédsko, Ukrajina) a Asie (Sibiř).

Na území bývalého Československa se jedná o velmi vzácný a pravděpodobně velmi lokální druh. ROUBAL (1941) uvádí ze Slovenska starý údaj, ale sám konstatuje, že tento druh na Slovensku nenalezl, STREJČEK (1993) uvádí, bez konkrétních údajů, výskyt na Moravě a Slovensku. Z Čech tento druh udává LOKAJ (1869): „Bei Brandeis auf Wasserpflanzen zweimal [v Brandýse dvakrát na vodních rostlinách]“. Z území Moravy a Slezska tento druh udává LETZNER (1871): „Grätz bei Troppau“ (= Hradec nad Moravicí) (6173), REITTER (1870) hlásí údaj: „Grätz, auf Wiesen, (Rost)“. Oba tyto údaje se pravděpodobně týkají stejného nálezu. WANKA (1915) jej uvádí z polského Slezska, z území navazujícího na dnešní hranici ČR („Bielitz“ = Bialsko) a WANKA (1927) z okolí Těšína („Tiergarten bei Teschen“). Ohlášen byl bez bližších údajů z okolí Prostějova (SCHUBERT 1905; ZOUFAL 1922). FLEISCHER (1927–30) uvádí nekonkrétní údaj: „všude, ale není obyčejná“. V novější literatuře jej z Moravy udávají ČÍŽEK (1987) ze Zábřehu-Bušínova, NENADÁL (1990) ze Žďárských vrchů, ale bez přesnější lokalizace, a VÁVRA & STANOVSKÝ (2013) z Budišovic.

V předkládané práci prezentujeme dosud nepublikované nálezy a souhrn literárních údajů z České republiky. Doplnujeme nálezová data lokality Budišovice, publikované bez bližších údajů v práci VÁVRA & STANOVSKÝ (2013). Všechny lokalizovatelné nálezy uvádíme v mapě rozšíření (obr. 2).

METODIKA

Pro upřesnění některých konkrétních lokalit jsou doplněna čísla faunistických mapových polí dle PRUNERA & MÍKY (1996).

K lokalitám starých dokladových exemplářů (viz Studovaný materiál) a k lokalitám z prací REITTER (1870) a LETZNER (1871) jsme přiřadili čísla faunistických mapovacích čtverců podle lokací nálezů.

V následujícím textu jsou použity zkratky sbírek, ve kterých je uložen dokladový materiál: MZB – Moravské zemské muzeum, Brno; NMP – Národní muzeum, Praha; OMO – Ostravské muzeum, Ostrava; SMO – Slezské zemské muzeum, Opava; VMO – Vlastivědné muzeum, Olomouc.

VÝSLEDKY

Přehled nálezů mandelinky *Prasocuris (Hydrothassa) hannoveriana* v České republice

Studovaný materiál:

Čechy:

„Bohemia, coll. Obenberger“, 1 ex., coll. NMP, Bohemia, „Umgebung Prag“ (= okolí Prahy), 1 ex., leg. Rodt, coll. NMP.

Morava a Slezsko:

Moravia, 1 ex., coll. NMP.

Moravia, 2 ex., leg. Váca, coll. OMO.

6073 „Troppau“ (= Opava), 1 ex., leg. Zoufal, coll. MZB.

6174 Budišovice-Zátiší, 20.IV.1998, 2 ex., leg. et coll. M. Mantič, det. J. Bezděk; 26.IV.1998, 2 ex., 3.V.1998, 23 ex., 15.IV.2000, 44 ex., vše leg., det. et coll. M. Mantič; 26.IV.1998, 7 ex., 20.IV.1999, 14 ex., 22.IV.2000, 5 ex., 30.IV.2002, 4 ex., 3.–4.V.2003, 10 ex., 1.V.2005, 4 ex., vše leg., det. et coll. J. Stanovský; 5.V.1999, 1 ex., leg. et det. R. Fornůsek, coll. O. Konvička (Zlín). Všechny exempláře byly nalezeny na okraji vlhké louky v aluviu potoka Studnice.

6275 Paskov, 1 ex., leg. Graf, coll. MZB

6277 „Silesia, Teschen“ (= Český Těšín), 5 ex., leg. Wanka, coll. NMP; dtto., 10 ex., coll. SMO.

6366 „Olomouc, Šubířov-Konice“ (= pravděpodobně obec Šubířov, cca 30 km západně od Olomouce), 3 ex., leg. Svoboda, coll. SMO.

6377 Hnojník, 1 ex., leg. Wanka, coll. SMO.

6568 „Prossnitz“ (= Prostějov), 1 ex., leg. Zoufal, coll. MZB; dtto., 1 ex., leg. Urbášek, coll. VMO.

Přehled literárních prací s konkrétními lokalitami (chronologicky):

LOKAJ (1869): „Bei Brandeis...“ (= Brandýs nad Labem) (5754).

REITTER (1870): „Grätz“ (= Hradec nad Moravicí) (6173).

LETZNER (1871): „Grätz bei Troppau“ (= Hradec nad Moravicí) (6173).

ČÍŽEK (1987): Zábřeh-Bušínov (6167).

VÁVRA & STANOVSKÝ (2013): Budišovice (6174).

DISKUZE A ZÁVĚR

Jako živná rostlina této mandelinky je uváděn blatouch bahenní (*Caltha palustris* L.) (LETZNER 1871; FLEISCHER 1927–30; WARCHALOWSKI 1994). Na stejné živné rostlině byl tento druh opakovaně loven také na lokalitě v Budišovicích v prameništím mokřadu při okraji vlhké louky v mělkém údolí mezi lesními porosty. Druh je zřejmě velmi náročný na mikroklimatické přírodní podmínky vhodných refugií, neboť i přesto, že blatouch bahenní je na zmíněné louce i v širším okolí rostlinou naprosto běžnou, sledovaný druh byl zjištěn pouze na zmíněném mokřadu o celkové ploše cca 0,3 ha. Dospělci se vyskytovali na listech živné rostliny od konce dubna do počátku května. Po roce 2005, kdy byl výskyt pozorován naposledy, došlo vlivem změn klimatických a hydrologických podmínek k vyschnutí mokřadu, a následně k silné redukci výskytu živné rostliny. Od roku 2005 již nebyl i přes opakované návštěvy výskyt mandelinky znovu potvrzen. Tyto budišovické nálezy potvrzují historický údaj LETZNERŮV (1871) z Hradce nad Moravicí, který leží pouze cca 12 km západně od Budišovic.

Ve sbírce Národního muzea v Praze se nachází dva nedatované, neurčité lokalizované exempláře z Čech (viz Studovaný materiál); vzhledem k literárním a sbírkovým dokladům ze západní a severozápadní Moravy nelze vyloučit ani výskyt v inverzních polohách východních Čech.

V předkládaném příspěvku uvádíme výsledky studia muzejních sbírek a shrnujeme publikované nálezy z území České republiky. Celkově uvádíme 11 lokalit z 10 faunistických čtverců, které prezentujeme v mapě (obr. 2).

Poděkování. Dík autorů náleží kurátorům muzejních sbírek za umožnění studia dokladového materiálu, a to Jiřímu Hájkovi (Národní muzeum Praha), Jiřímu Kolibáčovi (Moravské zemské muzeum Brno), Jindřichu Roháčkovi (Slezské zemské muzeum Opava), Jiřímu Vávrovi (Ostravské muzeum Ostrava) a Miloši Kristovi (Vlastivědné muzeum Olomouc), Ondřeji Konvičkoví (Zlín) autoři děkují za poskytnutí svého sbírkového údaje, Janu Bezděkovi (Brno) za připomínky k rukopisu a Jiřímu Vávrovi (Ostrava) za cenné připomínky a pomoc se závěrečnou úpravou rukopisu.

LITERATURA

- ČÍZEK P. 1987: Příspěvek k poznání fauny brouků čeledi Chrysomelidae v Československu. Zprávy Československé Společnosti Entomologické, 23: 59–63.
- FLEISCHER A. 1927–30: Přehled brouků fauny Československé republiky. Vlastním nákladem, Brno, 363 pp.
- KIPPENBERG H. 2010: Chrysomelinae. In: LÖBL I. & SMETANA A. (eds): Catalogue of Palaearctic Coleoptera, Vol. 6: Chrysomeloidea. Apollo Books, Stenstrup, pp. 390–443.
- LETZNER K. 1871: Verzeichniss der Käfer Schlesiens. Zeitschrift für Entomologie (Neue Folge), 2: 1–328.
- LOKAJ E. 1869: Seznam brouků českých. Archiv pro Přírodovědecké Proskoumání Čech Vydávané od Obou Komitétů pro Výskum Zemský (Praha), 1: 7–76.
- NENADÁL S. 1990: Ohrožené druhy brouků (Coleoptera) vodní, pobřežní a mokřadní vegetace v CHKO Žďárské vrchy. Zprávy Československé Společnosti Entomologické, 26: 148–151.
- STREJČEK J. 1993: Chrysomelidae. In: JELÍNEK J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. Folia Heyrovskyana, Suppl. 1: 123–132.
- PRUNER L. & MIKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. Klapalekiana, Suppl. 32: 1–175.
- REITTER E. 1869–1870: Uebersicht der Käfer-Fauna von Mähren und Schlesien. Verhandlungen des Naturforschenden Vereins in Brünn, 8(2): 1–195.
- ROUBAL J. 1941: Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Východních Karpat III. Orbis Praha, 363 pp.
- SCHUBERT F. 1905: Die Coleopteren-Fauna von Prosnitz und Umgebung. XXX. Jahres Bericht der Deutschen Landes-Oberrealschule zu Prosnitz, 30: 3–27.
- VÁVRA J. CH. & STANOVSKÝ J. 2013: Brouci. In: ROHÁČEK J., ŠEVČÍK J. & VLK P. (eds): Příroda Slezska. Slezské zemské muzeum, Opava, pp. 294–311.
- WANKA T. 1915: Beitrag zur Coleopterenfauna von Österr-Schlesien. Wiener Entomologische Zeitung, 34(5–7): 199–214.

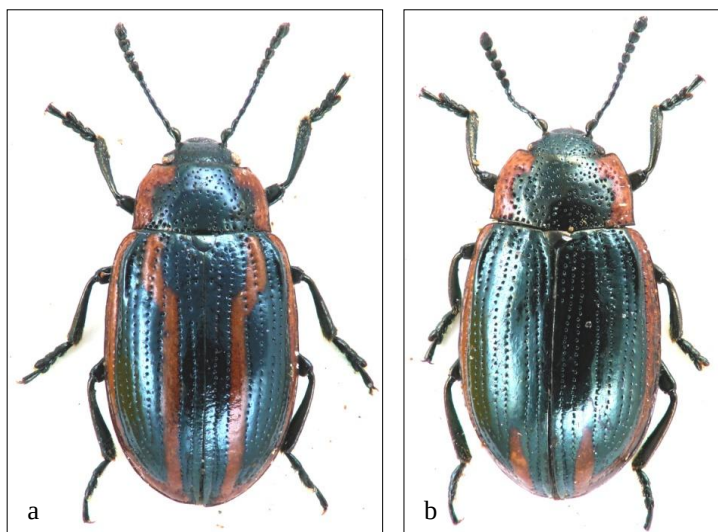
WANKA T. 1927: IV. Beitrag zur Coleopterenfauna von Schlesien. Wiener Entomologische Zeitung, 44(1–2): 1–27.

WARCHAŁOWSKI A. 1994: Chrysomelidae – Stonkowate (Insecta: Coleoptera) IV. Fauna Polski 16. Polska Akademia Nauk, Warszawa, 302 pp.

ZOUFAL V. 1922: Fauna brouků Prostějovského okresu. Věstník Klubu Přírodovědeckého v Prostějově za Rok 1920–1921, Příloha 18: 5–20.

Obr. 1. Mandelinka *Prasocuris hannoveriana*: a – exemplář s plně vyvinutými středními pruhy na krovkách; b – exemplář se zkrácenými středovými pruhy (foto M. Mantič).

Fig. 1. Leaf-beetle *Prasocuris hannoveriana*: a – specimen with the fully developed central stripes on elytrae; b – specimen with the shortened central stripes on elytrae (photo by M. Mantič).

Obr. 2. Rozšíření mandelinky *Prasocuris hannoveriana* v České republice

Fig. 2. The distribution of leaf-beetle *Prasocuris hannoveriana* in the Czech Republic

